Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr.
Vamos palvelut

HELSINGIN DIAKONISSALAITOS

KIRJALLINEN LAUSUNTO – EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNNAN SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTO

Aihe: Sivistys- ja tiedejaosto keskiviikko 25.10.2017 klo 09:45 / HE 106/2017 vp / Asiantuntijapyyntö
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+106/2017

Teema: Nuorisotyö (luku 29.91), mm. nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö; resurssit ja toiminnan tuloksellisuus sekä nuorisotakuuta koskevan kärkihankkeen eteneminen

Vastausosoite: kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta – resurssit ja toiminnan tuloksellisuus

Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ovat vakiintuneita ja vaikuttaviksi osoittautuneita työmuotoja työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille. Työmuodot kykenevät saavuttamaan ja auttamaan nuoria joita muut palvelut eivät tavoita. Toimintojen menestyksekkäässä toteuttamisessa korostuu monialainen osaaminen nuorten elämän eri osa-alueilla sekä palveluista.

Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoitusten rakenne tulisi saada vakiinnutettua. Ainakin rahoitusjaksoista tulisi tehdä nykyistä pitkäkestoisempia, jolloin toiminnan pitkän aikavälin kehittäminen kyettäisiin varmistamaan. Jatkuvuuden turvaaminen on tärkeää myös työmuotojen laadun takaamiseksi. Ammattitaitoisten työntekijöiden sitouttaminen edellyttää rahoituksen jatkuvuutta. Pidämme esitettyä määrärahaa tarpeellisena, jotta nykyisen laajuinen toiminta voidaan turvata.

Etsivän nuorisotyön toiminnan järjestämiseen ohjatut resurssit jakautuvat edelleen alueellisesti epätasaisesti. Mielestämme olisi tärkeää varmistaa, että etsivän nuorisotyön resurssit suhteutuvat alueellisesti väestöpohjaan ja kohderyhmän määrään kunnissa. Kolmannen sektorin toimijoiden näkökulmasta valtion toimintaan ohjaama resurssi on toimintaa rajoittava tekijä. Pääkaupunkiseudulla kolmannen sektorin toimijat ovat merkittävästi omarahoittaneet etsivää nuorisotyötä. Kolmannen sektorin järjestämän etsivän nuorisotyön jatkuvuus on jatkossakin riippuvainen kunnan toimintaan kanavoimasta lisärahoituksesta.

Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos palveluissa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan vaikuttavuutta on arvioitu pitkään. Tulevaisuudessa olisi tärkeää, että käyttöön saataisiin valtakunnallisesti kattavat yhteiset mittaristot vaikuttavuuden keskeisillä osa-alueilla. Indikaattorien avulla voidaan määritellä kustannusvaikutuksia sidosryhmille sekä arvioida toiminnan vaikutuksia kuntoutumisen näkökulmasta. Lisäksi tarvitaan kattava seuranta nuorten hyvinvointikokemuksen muutoksista toiminnan aikana.

Tulevaisuudessa olisi tarpeellista kyetä seuraamaan kohderyhmän palvelujen käytön muutoksia sekä työmarkkinatilanteen muutoksia kustannusvaikutusten näkökulmasta. Vamos palveluilla on tarjota yhteisesti hyödynnettäväksi vaikutusarvioinnin kehikko, jota voitaisiin hyödyntää työmuotojen laadun edistämisessä valtakunnallisesti. Työskentelemme yhteisten vaikuttavuusmittareiden ottamiseksi käyttöön kaikilla toimintapaikkakunnilla yhteistyössä paikallisten julkisten palveluiden sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan – kärkihankkeen eteneminen

Sosiaali- ja terveysministeriö teki päätöksen kärkihankkeen (STM/4832/2016) toteuttamisesta ja rahoituksesta 20.2.2017 aikavälille 1.1.2017 – 31.12.2018. Hankkeen toiminta käynnistettiin 1.3.2017, jolloin neuvottelut hankkeen konkreettisesta toteuttamisesta vietiin loppuun Oulun Diakonissalaitoksen sekä Espoon, Helsingin, Kuopion, Oulun ja Turun kaupunkien kanssa. Avustusta myönnettiin kaksivuotiselle hankkeelle 2 592 815 euroa.

Helsingin Diakonissalaitoksen koordinoimassa hallituksen kärkihankkeessa (2017 - 2018) keskitytään koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten toiminta- ja työkyvyn sekä osallistumismahdollisuuksien tukemiseen. Toimintaa toteutetaan Espoossa, Helsingissä, Kuopiossa, Oulussa ja Turussa. Erityisenä painotuksena on valmentaa nuoria, jotka ovat jumiutuneet kotiin, eivät kiinnity tarvitsemiinsa palveluihin ja kärsivät mielen hyvinvoinnin haasteista.

Hankkeen tavoitteet ovat 1) Mallintaa ja juurruttaa vaikuttava eri palvelu- ja tukijärjestelmien yhteistoiminta, 2) Tunnistaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen riskissä olevien tai jo ulkopuolelle jääneiden nuorten tarpeet varhaisessa vaiheessa, 3) Ohjata, tukea ja kannustaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen riskissä olevia tai jo ulkopuolelle jääneitä nuoria polulla kohti opintoja ja työelämää sekä niissä selviämisessä, 4) Vastata nuorten tuen tarpeeseen yhdeltä luukulta kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti, 5) Rakentaa toiminta nuorten tarpeista lähtien, 6) Kytkeytyä ohjaamoihin tai ohjaamotyyppisiin monitoimijamalleihin sekä sosiaali- ja

terveyspalveluihin, 7) Mallintaa ja toteuttaa kotiin vietävää valmennusta yhteiskunnan toiminnasta eristäytyneille nuorille, konkreettisessa yhteistyörakenteessa julkisten sosiaali- ja psykiatristen palveluiden kanssa ja 8) Edistää vaikutusperusteista palveluiden hankintaa ja kehittää vaikuttavuusosaamista nuorten sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä

Kärkihanke on suunnitellusti tavoittanut kohderyhmän joka ei aikaisemmin ole päässyt tarvittavan tuen piiriin. Nuorten tilanteissa esiintyy laaja kirjo haasteita, joista mielen hyvinvointiin ja arjen hallintaan liittyvät ongelmat korostuvat. Kotiin vietävä yksilövalmennus ja Mindset ryhmävalmennukset ovat käynnistyneet kaikilla toimintapaikkakunnilla. Intensiivisen valmennuksen piiriin on lokakuun puoliväliin mennessä ohjautunut yhteensä 226 nuorta, joista suuri osa on vielä työskentelyn alkuvaiheessa. Enemmistö heistä on kotiin vietävän yksilövalmennuksen piirissä ja osa on jo edennyt Mindset -vertaisryhmävalmennuksiin. Lisäksi mukana on nuoria, jotka hyötyvät avoimesta toiminnasta esimerkiksi hoidon tukena.

Havaintojemme mukaan keskeisiä järjestelmän aukkokohtia riskiryhmien näkökulmasta ovat erilaiset nivelvaiheet. Siirtymät nuorisopsykiatriasta aikuisten palveluihin ovat sitoutumisen näkökulmasta erittäin riskialttiita. Alaikäisten palvelut mahdollistavat pääsääntöisesti intensiivisemmän työskentelyn ja niihin kiinnittyminen vaatii vähemmän yksilön aktiivisuutta ja vastuunottoa. Kun palveluun sitoutuminen täysi-ikäisenä edellyttää enemmän omatoimisuutta, osa nuorista putoaa palvelun ulkopuolelle. Toinen keskeinen haastava nivelvaihe liittyy toisen asteen opintoihin, niiden käynnistymiseen ja niistä putoamiseen. Suuri osa negatiivisista keskeyttämisistä toisen asteen opinnoista tapahtuu ensimmäisen puolen vuoden aikana. Putoamisen seurauksena nuori on saattanut viettää kotona vuosia aktivoitumatta ulkopuoliseen toimintaan. Lisäksi Vamos palveluissa näkyy suuri ryhmä nuoria, jotka saavat 20 – 40 %:lla alennettua toimeentulotukea. Tukea on alennettu, koska he eivät ole aktivoituneet tarjottuihin toimenpiteisiin. Muunlaista interventiota nuorten tilanteeseen ei monissa tapauksissa ole saatu toteutettua ja nuoret ovat unohtuneet oman onnensa nojaan.

Tällä hetkellä nuorten palvelutarpeeseen vastaaminen yhdeltä fyysiseltä luukulta ei vielä toteudu. Erityisesti tämä korostuu niiden nuorten osalta, joiden toimintakyky ei mahdollista oma-aloitteista ja aktiivista suuntautumista palveluihin. Palvelut tuotetaan edelleen eri organisaatioiden toimesta, joilla on toiminnassaan omat erilaiset tavoitteet ja toimintakulttuurit. Suuri osa nuorista tarvitsee esimerkiksi psykiatrisen avohoidon rinnalle intensiivistä valmennusta, jotta kiinnittyminen mahdollistuu ja hoidon tulokset voivat näkyä arjessa. Hankkeen toiminnassa palveluintegraatio kiteytyy omatyöntekijä-mallilla toteutettuun intensiiviseen valmennukseen, joka kokoaa nuoren

ympärille tarkoituksenmukaiset palvelut. Kärkihankkeen yksi keskeinen tavoite on mallintaa julkisen- ja kolmannen sektorin yhteistoiminnan muotoja. Erityisenä painopistealueena on yhteistyön ja erilaisen osaamisen hyödyntäminen sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Paikkakunnilla kaikki keskeiset verkostot on kohdattu ja yhteistoimintamalleja on lähdetty testaamaan. Kärkihankkeessa Vamoksen valmentajat sekä sosiaalityön ja psykiatristen palveluiden työntekijät työskentelevät tarpeen mukaan työpareina kotiin tai nuorten lähiympäristöön vietävässä työssä. Lisäksi julkisista palveluista saadaan tukea Mindset -vertaisryhmien valmennukseen, sisältöjen suunnitteluun sekä matalan kynnyksen konsultaatioihin nuorten asioissa.

Hankkeessa yhteistä työskentelyä rakennetaan siten, että toimintamallit vastaavat nuorten sekä paikallisen palvelujärjestelmän muuttuviin tarpeisiin. SOTE -palvelut valmistautuvat aktiivisesti tulevaan muutokseen, joten uuden kehittämiselle on tällä hetkellä tilaus ja mahdollisuus.

Ohjaamoiden ja ohjaamotyyppisten toimintamallien kanssa tehtävässä työssä on hankkeen aikana päästy eteenpäin nuorten joustavassa ohjautumisessa ja Ohjaamoihin integroitujen sosiaali- ja terveyspalveluiden hyödyntämisessä. Visionamme on auttaa Ohjaamo-toimintamallia kehittymään suuntaan, joka huomioisi entistä paremmin ne nuoret, jotka eivät kykene itsenäisesti kiinnittymään matalan kynnyksen palveluihin ja jotka tarvitsevan intensiivistä tukea työllistymis- ja koulutuspoluille siirtymisessä. Esimerkiksi Kuopiossa Helsingin Diakonissalaitos käynnisti hallituksen kärkihankkeen rinnalle ohjaamotyyppisen toiminnan, jossa nuorille tuotetaan ohjausta ja neuvontaa sekä intensiivistä uravalmennusta. Vamos Kuopion kokonaisuudessa yhdistyvät kokonaisvaltaisesti matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta sekä Vamos -mallilla toteutettu psykososiaalinen tuki. Vamos Espoossa taas Kärkihankkeen toiminta kytkeytyy saman katon alle yhteen sovitettuihin nuorten palveluihin. Integraatiota ei tarvitse eikä voi toteuttaa samalla sapluunalla kaikilla paikkakunnilla.

Kaupungit ovat osoittaneet henkilöstön työpanosta kehittämiseen ja yhteiseen työskentelyyn. Yhteistoiminnallisten vaikuttavien ratkaisujen toteuttaminen ei ole aina helppoa, eikä prosessia voi johtaa pelkästään ylätasolta käsin. Kehittämisessä otetaankin askelia kohti yhtenäisempää toimintakulttuuria, yhteiskehittämistä ja yhteistoimintaa asiakastyössä. Ammattilaisten keskinäinen työskentely ei kuitenkaan pelkästään riitä, vaan mukaan on otettu asianomaiset nuoret.

SOTE- ja maakuntauudistuksen kynnyksellä tähtäämme maakunnallisiin palveluintegraatioihin, joissa nuorten palveluiden vaikuttavuutta ja laatua voidaan analysoida vertailukelpoisesti.

Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr.
Vamos palvelut

HELSINGIN DIAKONISSALAITOS

Tavoitteenamme on rakentaa uusia maakunnallisia palveluratkaisuja tieto- ja vaikutusperusteisesti, jotta nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn käytettävissä olevat resurssit voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti.

Helsingissä 23.10.2017

Marja Pentikäinen
toimialajohtaja
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr.
marja.pentikainen@hdl.fi
+358 40 868 1558

Sari Nyberg
palvelualuejohtaja
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr.
sari.nyberg@hdl.fi
+358 50 502 7544